

॥तैत्तिरीय ब्राह्मणम्॥

॥प्रथमः प्रश्नः॥

॥तैत्तिरीयब्राह्मणे तृतीयाष्टके प्रथमः प्रपाठकः॥

अुग्निं पातु कृत्तिकाः। नक्षत्रं देवमिन्द्रियम्। इदमासां विचक्षणम्। हुविरासं जुहोतन। यस्य भान्ति रश्मयो यस्य केतवः। यस्येमा विश्वा भुवनानि सर्वाः। स कृत्तिकाभि-रभिसंवसानाः। अग्निर्नो देवः सुविते दधातु। प्रजापते रोहिणी वैतु पर्णी। विश्वरूपा बृहती चित्रभानुः॥१॥

सा नो यज्ञस्य सुविते दधातु। यथा जीवेम शरदः सर्वीराः। रोहिणी देव्युद्गात्पुरस्तात्। विश्वा रूपाणि प्रतिमोदमाना। प्रजापतिः हुविषां वर्धयन्ती। प्रिया देवानामुपयातु यज्ञम्। सोमो राजा मृगशीरुषेण आगन्। शिवं नक्षत्रं प्रियमस्य धाम। आप्यायमानो बहुधा जनैषु। रेतः प्रजां यज्माने दधातु॥२॥

यत्ते नक्षत्रं मृगशीरुषमस्ति। प्रियः राजन् प्रियतमं प्रियाणाम्। तस्मै ते सोम हुविषां विधेम। शं न एधि द्विपदे शं चतुष्पदे। अद्रियां रुद्रः प्रथमा न एति। श्रेष्ठो देवानां पतिरप्नियानाम्। नक्षत्रमस्य हुविषां विधेम। मा नः प्रजाः रौरिषन्मोत वीरान्। हेती रुद्रस्य परिणो वृणक्तु। अद्रा नक्षत्रं जुषताः हुविर्नः॥३॥

प्रमुञ्चमानौ दुरितानि विश्वाः। अपाघशः सन्नुदत्तमरातिम्। पुनर्नो देव्यदितिः स्पृणोतु। पुनर्वसू नः पुनरेताः यज्ञम्। पुनर्नो देवा अभियन्तु सर्वाः। पुनः पुनर्वो हुविषां यजामः। एवा न देव्यदितिरन्वाऽ। विश्वस्य भुव्री जगतः प्रतिष्ठा। पुनर्वसू हुविषां वर्धयन्ती। प्रियं देवानामप्येतु पाथः॥४॥

बृहस्पतिः प्रथमं जायमानः। तिष्यं नक्षत्रमभि सम्बूद्धा। श्रेष्ठो देवानां पृतनासु जिष्णुः। दिशोऽनु सर्वा अभयं नो अस्तु। तिष्यः पुरस्तादुत मध्यतो नः। बृहस्पतिर्नः परिणामात्। बाधेतां द्वेषो अभयं कृणुताम्। सुवीर्यस्य पतयः स्याम। इदः सर्पेभ्यो हुविरस्तु जुष्टम्। आश्रेषा येषांमनुयन्ति चेतः॥५॥

ये अन्तरिक्षं पृथिवीं क्षियन्ति। ते नः सर्पासो हवमागमिष्ठाः। ये रौचने सूर्यस्यापि

सर्पाः। ये दिवं देवीमनुं सञ्चरन्ति। येषां माश्रेषा अनुयन्ति कामम्। तेभ्यः सर्पेयो मधुमञ्जुहोमि। उपहूताः पितरो ये मृघासु। मनोजवसः सुकृतः सुकृत्याः। ते नो नक्षत्रे हवमागमिषाः। स्वधाभिर्यज्ञं प्रयतं जुषन्ताम्॥६॥

ये अग्निदण्डा येऽन्गिदण्डाः। वैऽमुं लोकं पितरः क्षियन्ति। याऽश्वं विद्वा याऽ उ च न प्रविद्वा। मृघासु यज्ञः सुकृतं जुषन्ताम्। गवां पतिः फल्युनीनामसि त्वम्। तदर्यमन्वरुणमित्रं चारुं। तं त्वा वृयः सन्नितारः सनीनाम्। जीवा जीवन्तमुपु संविशेषम्। येनेमा विश्वा भुवनानि सञ्जिता। यस्य देवा अनु सुं यन्ति चेतः॥७॥

अर्यमा राजाऽजरस्तुविष्मान्। फल्युनीनामृषभो रोरवीति। श्रेष्ठो देवानां भगवो भगासि। तत्त्वा विदुः फल्युनीस्तस्य वित्तात्। अस्मच्च क्षत्रमजरः सुवीर्यम्। गोमदश्ववदुपु सन्नुदेह। भगो ह दाता भग इत्वंदाता। भगो देवीः फल्युनीरा विवेशा। भगस्येतं प्रसंवं गमेम। यत्र देवैः संधुमादं मदेम॥८॥

आयातु देवः संवितोपयातु। हिरण्ययेन सुवृत्ता रथेन। वहन् हस्तः सुभगं विद्वनापसम्। प्रयच्छन्तं पपुरि पुण्यमच्छ। हस्तः प्रयच्छत्वमृतं वसीयः। दक्षिणेन प्रतिंगृणीम एनत। दातारमृद्य संविता विदेय। यो नो हस्ताय प्रसुवाति यज्ञम्। त्वष्टा नक्षत्रमयैति चित्राम्। सुभः संसं युवतिः रोचमानाम्॥९॥

निवेशयन्नमृतान्मर्त्यांश्च। रूपाणि पि शन् भुवनानि विश्वाः। तत्रस्त्वष्टा तदु चित्रा विचेष्टाम्। तत्रक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्। तत्रः प्रजां वीरवतीः सनोतु। गोभिर्नैः अश्वैः समनकु यज्ञम्। वायुर्नक्षत्रमयैति निष्ठाम्। तिग्मशैङ्गो वृषभो रोरवाणः। सुमीरयन् भुवना मातृरिश्वाः। अपु द्वेषांसि नुदतमरातीः॥१०॥

तत्रो वायुस्तदु निष्ठां शृणोतु। तत्रक्षत्रं भूरिदा अस्तु मह्यम्। तत्रो देवासो अनुजानन्तु कामम्। यथा तरेम दुरितानि विश्वाः। दूरमस्मच्छत्रवो यन्तु भीताः। तदिन्द्राग्नी कृणुतां तद्विशाखे। तत्रो देवा अनुमदन्तु यज्ञम्। पश्चात् पुरस्तादभयं नो अस्तु। नक्षत्राणामधिपती विशाखे। श्रेष्ठाविन्द्राग्नी भुवनस्य गोपौ॥११॥

विषूचः शत्रूनपु बाधमानौ। अपु क्षुधं नुदतमरातिम्। पूर्णा पश्चादुत पूर्णा पुरस्तात्। उन्मध्यतः पैर्णमासी जिंगाय। तस्यां देवा अधि संवसन्तः। उत्तुमे नाकं इह मादयन्ताम्। पृथ्वी सुवर्चा युवतिः सजोषाः। पौर्णमास्युदंगाच्छोभमाना। आप्याययन्ती दुरितानि विश्वाः।

उरुं दुहां यज्ञमानाय यज्ञम्॥१२॥

चित्रभासनुर्जंगाने दधातु हुविर्वं पाथुक्षेतो जुपन्तु शेतो मदेम् गेचमानामरातीर्णोपो युज्ञम्॥१२॥——————[१]

ऋच्यास्मं हुव्यैर्नमसोपुसद्यां। मित्रं देवं मित्रुधेयं नो अस्तु। अनुरूधान् हुविषां वर्धयन्तः। शतं जीवेम शरदः सर्वीरा:। चित्रं नक्षत्रमुदगात्पुरस्तांत्। अनुरूधासु इति यद्वदन्ति। तन्मित्र एति पथिभिर्देवयानैः। हिरण्ययुर्विततैरन्तरिक्षे। इन्द्रौ ज्येष्ठामनु नक्षत्रमेति। यस्मिन्वृत्रं वृत्रतूर्ये ततारे॥१३॥

तस्मिन्वयमृतं दुहानाः। क्षुधं तरेम् दुरितिं दुरिष्टिम्। पुरन्दराय वृषभाय धृष्णवै। अषाढाय सहमानाय मीदुषैः। इन्द्राय ज्येष्ठा मधुमदुहाना। उरुं कृष्णोतु यज्ञमानाय लोकम्। मूलं प्रजां वीरवतो विदेय। पराच्येतु निरक्षतिः पराचा। गोभिर्नक्षत्रं पशुभिः समक्तम्। अहर्भूयाद्यज्ञमानाय मह्यम्॥१४॥

अहर्नो अद्य सुविते दधातु। मूलं नक्षत्रमिति यद्वदन्ति। परार्चो वाचा निरक्षतिं नुदामि। शिवं प्रजायै शिवमस्तु मह्यम्। या दिव्या आपः पयंसा सम्बभूवुः। या अन्तरिक्ष उत पार्थिवीर्यः। यासामषाढा अनुयन्ति कामम्। ता न आपः शङ्खस्योना भवन्तु। याश्च कूप्या याश्च नाद्याः समुद्रियाः। याश्च वैशुन्तीरुत प्रासुचीर्याः॥१५॥

यासामषाढा मधुं भक्षयन्ति। ता न आपः शङ्खस्योना भवन्तु। तत्रो विश्वे उपशृणवन्तु देवाः। तदेषाढा अभिसंयन्तु युज्ञम्। तत्रक्षत्रं प्रथां पशुभ्यः। कृषिर्वृष्टिर्यज्ञमानाय कल्पताम्। शुद्राः कन्या युवतयः सुपेशसः। कर्मकृतः सुकृतो वीर्यवतीः। विश्वान् देवान् हुविषां वर्धयन्तीः। अषाढाः काममुपयान्तु युज्ञम्॥१६॥

यस्मिन् ब्रह्माऽभ्यजय्यस्वमेतत्। अमुं च लोकमिदम् च सर्वम्। तत्रो नक्षत्रमभिजिद्विजित्यां। श्रियं दधात्वहृणीयमानम्। उभौ लोकौ ब्रह्मणा सञ्जितेभौ। तत्रो नक्षत्रमभिजिद्विचंष्टाम्। तस्मिन्वयं पृतनाः सञ्जयेमा। तत्रो देवासो अनुजानन्तु कामम्। शृणवन्ति श्रोणामस्यां मृतस्य गोपाम्। पुण्यामस्यां उपशृणोमि वाचम्॥१७॥

महीं देवीं विष्णुपक्षीमज्युर्याम्। प्रतीर्चीमेनां हुविषां यजामः। त्रेघा विष्णुरुगायो विचक्रमे। महीं दिवं पृथिवीमन्तरिक्षम्। तच्छ्रोणैति श्रवं इच्छमाना। पुण्यङ्कं श्लोकं यज्ञमानाय कृष्णती। अष्टौ देवां वसंवः सोम्यासः। चतंस्मो देवीरुजराः श्रविष्ठाः। ते युज्ञ-

पान्तु रजसः पुरस्तात्। संवृथ्सुरीण्ममृतं स्वस्ति॥१८॥

यज्ञं नः पान्तु वसंवः पुरस्तात्। दक्षिणतोऽभियन्तु श्रविष्ठाः। पुण्यं नक्षत्रम् भि
संविशाम। मा नो अरातिरघशः साऽग्ने। क्षत्रस्य राजा वरुणोऽधिराजः। नक्षत्राणां
शतभिषग्वसिष्ठः। तौ देवेभ्यः कृणुतो दीर्घमायुः। शतं सुहस्रा भेषजानि धत्तः। यज्ञं नो
राजा वरुणं उपयातु। तत्रो विश्वे अभि संयन्तु देवाः॥१९॥

तत्रो नक्षत्रं शतभिषग्जुषाणम्। दीर्घमायुः प्रतिरद्देषु जानि। अज एकपादुदगात्पुर-
स्तात्। विश्वा भूतानि प्रति मोदमानः। तस्य देवाः प्रसंवं यन्ति सर्वे। प्रोष्टपदासो
अमृतस्य गोपाः। विभ्राजमानः समिधान उग्रः। आऽन्तरिक्षमरुहृदगन्धाम्। तं सूर्य
देवम् जमेकपादम्। प्रोष्टपदासो अनुयन्ति सर्वे॥२०॥

अहिर्बुधियः प्रथमान एति। श्रेष्ठो देवानां मृत मानुषाणाम्। तं ब्राह्मणाः सोमुपाः
सोम्यासः। प्रोष्टपदासो अभि रक्षन्ति सर्वे। चत्वार एकम् भि कर्म देवाः। प्रोष्टपदासु इति
यान् वदन्ति। ते बुधियं परिषद्य त्वन्तः। अहिः रक्षन्ति नमसोपुसद्य। पूषा रेवत्यन्वैति
पन्थाम्। पुष्टिपती पशुपा वाजं बस्त्यौ॥२१॥

इमानि हृव्या प्रयत्ना जुषाणा। सुगर्ने याने रुपयातां यज्ञम्। क्षुद्रान् पशून् रक्षतु रेवती
नः। गावो नो अश्वाः अन्वेतु पूषा। अन्नः रक्षन्तौ बहुधा विरूपम्। वाजः सनुतां
यजमानाय यज्ञम्। तदश्विनां वश्वयुजोपयाताम्। शुभङ्गमिष्ठो सुयमेभिरश्वैः। स्वं नक्षत्रं
हविषा यजन्तौ। मध्वा सम्पृक्तौ यजुषा समत्कौ॥२२॥

यौ देवानां भिषजौ हव्यवाहौ। विश्वस्य दृतावमृतस्य गोपौ। तौ नक्षत्रं
जुजुषाणोपयाताम्। नमोऽश्विभ्यां कृणुमोऽश्वयुग्म्याम्। अपे पाप्मानं भरणीर्भरन्तु। तद्यमो
राजा भगवान् विचंष्टाम्। लोकस्य राजा महतो महान् हि। सुग्रं नः पन्थामभयं कृणोतु।
यस्मिन्नक्षत्रे यम एति राजा। यस्मिन्नेनमभ्यषिष्वन्त देवाः। तदस्य चित्रं हविषा यजामा।
अपे पाप्मानं भरणीर्भरन्तु। निवेशानी यत्ते देवा अदंधुः॥२३॥

ततार् मह्यं प्रामुचीर्या यानु यज्ञं वाचैः स्वस्ति देवा अनुयन्ति सर्वे वाजं बस्त्यौ समत्कौ देवार्जीणि च॥१॥ [२]
नवौनवो भवति जायमानो यमादित्या अशुमाप्याययन्ति। ये विरूपे समनसा
संव्ययन्ती। समानं तन्तुं परितातुना तैः। विभू प्रभू अनुभू विश्वतो हुवे। ते नो नक्षत्रे

हृष्मांगमेतम्। वृयं देवी ब्रह्मणा संविदानाः। सुरक्षांसो देवर्वांति दधानाः। अहोरात्रे हृषिषां वर्धयन्तः। अतिं पाप्मानुमतिं मुत्त्या गमेम। प्रत्युवदश्यायुतो॥२४॥

व्युच्छन्तीं दुहिता दिवः। अपो मृही वृणुते चक्षुषा। तमो ज्योतिंकृणोति सूरर्णौ। उदुस्त्रियौः सचते सूर्यः। सचां उद्यन्नक्षत्रमर्चिमत्। तवेदुपो व्युषि सूर्यस्य च। सं भक्तेन गमेमहि। तत्रो नक्षत्रमर्चिमत्। भानुमत्तेजं उच्चरत्। उपर्यज्ञमिहांगमत्॥२५॥

प्र नक्षत्राय देवाय। इन्द्रायेन्दुः हवामहे। स नः सविता सुवर्षसुनिम्। पुष्टिदावीरवत्तमम्। उदुत्यं चित्रम्। अदितिर्न उरुष्यतु मृहीमूषु मातरम्। इदं विष्णुः प्रतद्विष्णुः। अग्निर्धा भुवः। अनुनोऽद्यानुमतिरन्विदनुमते त्वम्। हृव्यवाहुङ्कु स्विष्टम्॥२६॥

आयत्वंगमस्त्रिवंष्टम्॥३॥ [३]

अग्निर्वा अंकामयत। अन्नादो देवानांस्यामिति। स एतमग्न्ये कृत्तिकाभ्यः पुरोडाशमष्टाकपालं निरवपत्। ततो वै सोऽन्नादो देवानामभवत्। अग्निर्वै देवानामन्नादः। यथा ह वा अग्निर्देवानामन्नादः। एव ह वा एष मनुष्याणां भवति। य एतेन हृषिषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। अग्न्ये स्वाहा कृत्तिकाभ्यः स्वाहाौ। अम्बायै स्वाहाौ दुलायै स्वाहाौ। नितृत्यै स्वाहा॒ञ्चयन्त्यै स्वाहाौ। मेघयन्त्यै स्वाहाौ वरुषयन्त्यै स्वाहाौ। चुपुणीकायै स्वाहेति॥२७॥

प्रजापतिः प्रजा अंसृजत। ता अस्माथ्सृष्टाः परांचीरायन्। तासां रोहिणीमध्यायायत्। सोऽकामयत। उप मा वर्तते। समेनया गच्छेयेति। स एतं प्रजापतये रोहिण्यै चरुं निरवपत्। ततो वै सा तमुपावर्तत। समेनया गच्छत। उप ह वा एनं प्रियमावर्तते। सं प्रियेण गच्छते। य एतेन हृषिषा यजते। य उचैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। प्रजापतये स्वाहाौ रोहिण्यै स्वाहाौ। रोचमानायै स्वाहाौ प्रजाभ्यः स्वाहेति॥२८॥

सोमो वा अंकामयत। ओषधीनां राज्यमभिजयेयमिति। स एत सोमाय मृगशीरुषाय श्यामाकं चरुं पर्यस्ति निरवपत्। ततो वै स ओषधीनां राज्यमध्यजयत्। सुमानानां ह वै राज्यमभिजयति। य एतेन हृषिषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। सोमाय स्वाहाौ मृगशीरुषाय स्वाहाौ। इन्वकाभ्यः स्वाहौषधीभ्यः स्वाहाौ। राज्याय स्वाहा॒ञ्चभिजित्यै स्वाहेति॥२९॥

रुद्रो वा अंकामयत। पशुमान्त्यामिति। स एत रुद्रायाऽद्व्रायै प्रैर्यङ्कं चरुं पर्यस्ति

निरंवपत्। ततो वै स पंशुमानंभवत्। पुशुमान् हूँ वै भंवति। य एुतेनं हुविषा यज्जते। य उं चैनदेवं वेदा। सोऽत्रं जुहोति। रुद्रायु स्वाहा॑ऽद्विष्यै स्वाहा॑॥ पिन्वंमानायै स्वाहा॑ पुशुभ्यः स्वाहेति॥ ३०॥

ऋक्षा वा इयमलोमका॑ऽसीत्। साऽकामयत। ओषधीभिर्वनस्पतिभिः प्रजायेयेति। सैतमदित्ये पुनर्वसुभ्यां चरुं निरंवपत्। ततो वा इयमोषधीभिर्वनस्पतिभिः प्राजायत। प्रजायते हूँ वै प्रजया॑ पुशुभिः। य एुतेनं हुविषा यज्जते। य उं चैनदेवं वेदा। सोऽत्रं जुहोति। अदित्यै स्वाहा॑ पुनर्वसुभ्याम्। स्वाहा॑ भूत्यै स्वाहा॑ प्रजायै स्वाहेति॥ ३१॥

बृहस्पतिर्वा अंकामयत। ब्रह्मवर्चसी स्यामिति। स एुतं बृहस्पतंये तिष्यांय नैवारं चरुं पर्यस्ति निरंवपत्। ततो वै स ब्रह्मवर्चस्यभवत्। ब्रह्मवर्चसी हूँ वै भंवति। य एुतेनं हुविषा यज्जते। य उं चैनदेवं वेदा। सोऽत्रं जुहोति। बृहस्पतंये स्वाहा॑ तिष्यांयु स्वाहा॑॥ ब्रह्मवर्चसायु स्वाहेति॥ ३२॥

देवासुराः संयंता आसन्। ते देवाः सुर्पेभ्य आश्रेषाभ्यु आज्ये करुम्भं निरंवपन्। तानेताभिर्गेव देवताभिरुपानयन्। एुताभिर्हूँ वै देवताभिर्द्विष्टन्तं भ्रातृव्यमुपनयति। य एुतेनं हुविषा यज्जते। य उं चैनदेवं वेदा। सोऽत्रं जुहोति। सुर्पेभ्युः स्वाहा॑ऽश्रेषाभ्युः स्वाहा॑॥ दन्दशूकेभ्युः स्वाहेति॥ ३३॥

पितरो वा अंकामयन्त। पितृलोक ऋध्रुयामेति। त एुतं पितृभ्यौ मृघाभ्यः पुरोडाशः१ पढङ्गपालं निरंवपन्। ततो वै ते पितृलोक आ॒र्ध्ववन्। पितृलोके हूँ वा ऋग्नोति। य एुतेनं हुविषा यज्जते। य उं चैनदेवं वेदा। सोऽत्रं जुहोति। पितृभ्युः स्वाहा॑ मृघाभ्यः। स्वाहा॑ऽनुघाभ्युः स्वाहा॑ऽगुदाभ्यः। स्वाहा॑ऽरुन्धतीभ्युः स्वाहेति॥ ३४॥

अर्यमा वा अंकामयत। पुशुमान्नस्यामिति। स एुतमर्यम्णे फल्युनीभ्यां चरुं निरंवपत्। ततो वै स पंशुमानंभवत्। पशुमान् हूँ वै भंवति। य एुतेनं हुविषा यज्जते। य उं चैनदेवं वेदा। सोऽत्रं जुहोति। अर्यम्णे स्वाहा॑ फल्युनीभ्याऽ॒ स्वाहा॑॥ पुशुभ्युः स्वाहेति॥ ३५॥

भगो वा अंकामयत। भूगी श्रेष्ठी देवानाऽस्यामिति। स एुतं भगाय॑ फल्युनीभ्यां चरुं निरंवपत्। ततो वै स भूगी श्रेष्ठी देवानामभवत्। भूगी हूँ वै श्रेष्ठी संमानानां भवति। य एुतेनं हुविषा यज्जते। य उं चैनदेवं वेदा। सोऽत्रं जुहोति। भगाय॑ स्वाहा॑ फल्युनीभ्याऽ॒ स्वाहा॑॥ श्रेष्ठ्याय॑ स्वाहेति॥ ३६॥

सुविता वा अंकामयत। श्रन्मै देवा दर्धीरन। सुविता स्यामिति। स एतम् सुवित्रे हस्ताय पुरोडाशं द्वादशकपालं निरंवपदशूनां त्रौहीणाम्। ततो वै तस्मै श्रहेवा अदंघता। सुविताऽभवत्। श्रद्धवा अस्मै मनुष्यां दधते। सुविता संमानानां भवति। य एतेन हृविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। सुवित्रे स्वाहा हस्ताय। स्वाहा ददते स्वाहा पृष्ठते। स्वाहा प्रयच्छते स्वाहा प्रतिगृण्णते स्वाहेति॥३७॥

त्वष्टा वा अंकामयत। चित्रं प्रजां विन्देयेति। स एतं त्वष्टे चित्रायै पुरोडाशमष्टाकपालं निरंवपत्। ततो वै स चित्रं प्रजामविन्दत्। चित्रः हृ वै प्रजां विन्दते। य एतेन हृविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। त्वष्टे स्वाहा चित्रायै स्वाहा। चैत्राय स्वाहा प्रजायै स्वाहेति॥३८॥

वायुर्वा अंकामयत। कामुचारमेषु लोकेष्वभिजयेयमिति। स एतद्वायवे निष्ठायै गृष्टे दुग्धं पयो निरंवपत्। ततो वै स कामुचारमेषु लोकेष्वभ्यंजयत्। कामुचारः हृ वा एषु लोकेष्वभिजयति। य एतेन हृविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। वायवे स्वाहा निष्ठायै स्वाहा। कामुचाराय स्वाहाऽभिजित्यै स्वाहेति॥३९॥

इन्द्राग्नी वा अंकामयेताम्। श्रैष्ठं देवानांमुभिजयेवेति। तावेतमिन्द्राग्निभ्यां विशाखाभ्यां पुरोडाशमेकादशकपालं निरंवपताम्। ततो वै तौ श्रैष्ठं देवानांमुभ्यंजयताम्। श्रैष्ठः हृ वै संमानानांमुभि जयति। य एतेन हृविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। इन्द्राग्निभ्यां स्वाहा विशाखाभ्यां स्वाहा। श्रैष्ठाय स्वाहाऽभिजित्यै स्वाहेति॥४०॥

अथैतत्पौर्णमास्या आज्यं निर्वपति। कामो वै पौर्णमासी। काम आज्यम्। कामैनैव कामः समर्धयति। क्षिप्रमैनः सकाम उपनमति। येन कामेन यजते। सोऽत्र जुहोति। पौर्णमास्यै स्वाहा कामाय स्वाहाऽगत्यै स्वाहेति॥४१॥

अग्निः पञ्चदश प्रजापतिः पोडेश सोम एकादश रुद्रो दशक्षेकादश बृहस्पतिर्दश देवासुरा नवं पितर् एकादशायुमा भग्नो दशं दश सविता चतुर्दश त्वष्टा वायुर्गन्त्राग्नी दशं दशायैतत्पौर्णमास्या अस्तौ पञ्चदश॥५॥

[४]

मित्रो वा अंकामयत। मित्रधेयमेषु लोकेष्वभिजयेयमिति। स एतं मित्रायानूराधेभ्यश्चरु निरंवपत्। ततो वै स मित्रधेयमेषु लोकेष्वभ्यंजयत्। मित्रधेयः हृ वा एषु लोकेष्वभिजयति। य एतेन हृविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। मित्राय स्वाहाऽनूराधेयः स्वाहा। मित्रधेयाय स्वाहाऽभिजित्यै स्वाहेति॥४२॥

इन्द्रो वा अंकामयत। ज्यैष्ठं देवानांमुभिजयेयमिति। स एतमिन्द्राय ज्यैष्ठायै

पुरोडाशमेकादशकपालं निरंवपन्महार्त्रीहीणाम्। ततो वै स ज्यैष्ठा॑ देवानांमध्यंजयत्। ज्यैष्ठा॑ हृ॒ वै संमानानांमुभिजंयति। य एतेन हृविषा॑ यज्ञते। य उ॑ चैनदेवं वेदां। सोऽत्र जुहोति। इन्द्राय॑ स्वाहा॑ ज्यैष्ठाय॑ स्वाहा॑। ज्यैष्ठाय॑ स्वाहा॑ऽभिजित्यै॒ स्वाहेति॥४३॥

प्र॒जाप॑तिर्वा॑ अंकामयता। मूल॑ प्र॒जां विन्द्येति। स एतं प्र॒जाप॑तये॒ मूलाय॑ चरुं निरंवपत्। ततो वै स मूल॑ प्र॒जामविन्दत। मूल॑ हृ॒ वै प्र॒जां विन्दते। य एतेन हृविषा॑ यज्ञते। य उ॑ चैनदेवं वेदां। सोऽत्र जुहोति। प्र॒जाप॑तये॒ स्वाहा॑ मूलाय॑ स्वाहा॑। प्र॒जाय॑ स्वाहेति॥४४॥

आपो वा अंकामयन्त। समुद्रं कामंमभिजंयेति। ता॒ एतमन्द्र॑ऽषाढाभ्यंश्वरुं निरंवपन्। ततो वै ताः समुद्रं कामंमध्यंजयन्। समुद्र॑ हृ॒ वै कामंमभिजंयति। य एतेन हृविषा॑ यज्ञते। य उ॑ चैनदेवं वेदां। सोऽत्र जुहोति। अन्द्रः॑ स्वाहा॑ऽषाढाभ्युः॑ स्वाहा॑। समुद्राय॑ स्वाहा॑ कामाय॑ स्वाहा॑। अभिजित्यै॒ स्वाहेति॥४५॥

विश्वे॑ वै देवा॑ अंकामयन्त। अनुपज्ञय्यं जंयेति। त एतं विश्वै॑यो॒ देवेभ्य॑ऽषाढाभ्यंश्वरुं निरंवपन्। ततो वै तेऽनपज्ञय्यमंजयन्। अनुपज्ञय्य॑ हृ॒ वै जंयति। य एतेन हृविषा॑ यज्ञते। य उ॑ चैनदेवं वेदां। सोऽत्र जुहोति। विश्वै॑यो॒ देवेभ्युः॑ स्वाहा॑ऽषाढाभ्युः॑ स्वाहा॑। अनुपज्ञय्याय॑ स्वाहा॑ जित्यै॒ स्वाहेति॥४६॥

ब्रह्म॑ वा अंकामयत। ब्रह्मलोकमभिजंयेयमिति। तदेतं ब्रह्मणेऽभिजिते॒ चरुं निरंवपत्। ततो वै तद्ब्रह्मलोकमध्यंजयत। ब्रह्मलोक॑ हृ॒ वा अभिजंयति। य एतेन हृविषा॑ यज्ञते। य उ॑ चैनदेवं वेदां। सोऽत्र जुहोति। ब्रह्मणे॒ स्वाहा॑ऽभिजिते॒ स्वाहा॑। ब्रह्मलोकाय॑ स्वाहा॑ऽभिजित्यै॒ स्वाहेति॥४७॥

विष्णुर्वा॑ अंकामयत। पुण्यु॒ श्लोक॒॑ शृणवीय। न मा॑ पापी॑ कीर्तिरागच्छुदिति। स एतं विष्णुवे॑ श्रोणायै॑ पुरोडाश॑ त्रिकपालं निरंवपत्। ततो वै स पुण्यु॒ श्लोकंमशृणुता। नैनं पापी॑ कीर्तिरागच्छत्। पुण्य॑ हृ॒ वै श्लोक॒॑ शृणुते। नैनं पापी॑ कीर्तिरागच्छति। य एतेन हृविषा॑ यज्ञते। य उ॑ चैनदेवं वेदां। सोऽत्र जुहोति। विष्णुवे॑ स्वाहा॑ श्रोणाय॑ स्वाहा॑। श्लोकाय॑ स्वाहा॑ श्रुताय॑ स्वाहेति॥४८॥

वसंवो॑ वा अंकामयन्त। अग्र॑ देवतानां॑ पर्यायमेति। त एतं वसुभ्युः॑ श्रविष्टाभ्यः॑ पुरोडाश॑मृष्टाकंपालं निरंवपन्। ततो वै तेऽग्र॑ देवतानां॑ पर्यायन्। अग्र॑ हृ॒ वै संमानानां॑

पर्येति। य एुतेनं हृविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। वसुभ्यः स्वाहा॒ श्रविष्टाभ्यः स्वाहा॑॥ अग्राय॑ स्वाहा॒ परीत्ये॑ स्वाहेति॥४९॥

इन्द्रो वा अंकामयत। दृढोऽशिंथिलः स्यामिति। स एुतं वरुणाय शतभिषजे भेषुजेभ्यः पुरोडाशं दशकपालं निरंवपत्कृष्णानां ब्रीहीणाम्। ततो वै स दृढोऽशिंथिलोऽभवत्। दृढो हृ वा अशिंथिलो भवति। य एुतेनं हृविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। वरुणाय॑ स्वाहा॑ शृतभिषजे॑ स्वाहा॑॥ भेषुजेभ्यः॑ स्वाहेति॥५०॥

अजो वा एकपादकामयत। तेजस्वी ब्रह्मवर्चसी स्यामिति। स एुतम् जायैकंपदे प्रोष्ठपदेभ्यश्चरुं निरंवपत्। ततो वै स तेजस्वी ब्रह्मवर्चस्यभवत्। तेजस्वी हृ वै ब्रह्मवर्चसी भंवति। य एुतेनं हृविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। अजायैकंपदे॑ स्वाहा॑ प्रोष्ठपदेभ्यः॑ स्वाहा॑॥ तेजस्से॑ स्वाहा॑ ब्रह्मवर्चसाय॑ स्वाहेति॥५१॥

अहिर्वै बुधियोऽकामयत। इमां प्रतिष्ठां विन्देयेति। स एुतमहैये बुधियाय॑ प्रोष्ठपदेभ्यः पुरोडाशं भूमिंकपालं निरंवपत्। ततो वै स इमां प्रतिष्ठामविन्दत्। इमाऽहृ वै प्रतिष्ठां विन्दते। य एुतेनं हृविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। अहये बुधियाय॑ स्वाहा॑ प्रोष्ठपदेभ्यः॑ स्वाहा॑॥ प्रतिष्ठायै॑ स्वाहेति॥५२॥

पूषा वा अंकामयत। पूशुमान्थस्यामिति। स एुतं पूष्णे रेवत्यै चरुं निरंवपत्। ततो वै स पूशुमानंभवत्। पूशुमान् हृ वै भंवति। य एुतेनं हृविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। पूष्णे॑ स्वाहा॑ रेवत्यै॑ स्वाहा॑॥ पूशुभ्यः॑ स्वाहेति॥५३॥

अश्विनौ वा अंकामयेताम्। श्रोत्रस्विनावबंधिरौ स्यावेति। तावेतम् श्विभ्यांमश्चयुग्म्यां पुरोडाशौ द्विकपालं निरंवपताम्। ततो वै तौ श्रोत्रस्विनावबंधिरावभवताम्। श्रोत्रस्वी हृ वा अबंधिरो भवति। य एुतेनं हृविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। अश्विभ्याऽस्वाहा॑श्चयुग्म्याऽस्वाहा॑॥ श्रोत्राय॑ स्वाहा॒ श्रुत्यै॑ स्वाहेति॥५४॥

यमो वा अंकामयत। पितृणाऽराज्यमभिजयेयमिति। स एुतं यमायापुभरणीभ्यश्चरुं निरंपवत्। ततो वै स पितृणाऽराज्यमभ्यजयत्। सुमानानाऽहृ वै राज्यमभि जयति। य एुतेनं हृविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। यमाय॑ स्वाहा॑पुभरणीभ्य॑ स्वाहा॑॥ राज्याय॑ स्वाहा॑भिजित्यै॑ स्वाहेति॥५५॥

अथैतदमावास्याया आज्यं निर्वपति। कामो वा अंमावास्यां। काम आज्यम्। कामेनैव कामः समर्धयति। क्षिप्रमैनः सकाम् उपनमति। येन कामेन यजते। सोऽत्र जुहोति। अमावास्यायै स्वाहा कामाय स्वाहाऽऽगत्यै स्वाहेति॥५६॥

मित्र इन्द्रः प्रजापतिर्दश दशापु एकादश विश्वे ब्रह्म दशदश विष्णुर्घोर्योदश वसंव इन्द्रोऽजोऽहिं बुधिः पूषाऽश्विनौ युमो दश दशायैतदमावास्याया अष्टो पञ्चदश॥५७॥

[५]

चन्द्रमा वा अकामयत। अहोरात्रानर्धमासान्मासानृतून्थस्वथस्रमास्वा। चन्द्रमसः सायुज्यं सलोकतामाप्नुयामिति। स एतं चन्द्रमसे प्रतीदृश्यायै पुरोडाशं पञ्चदशकपालं निरवपत्। ततो वै सौऽहोरात्रानर्धमासान्मासानृतून्थस्वथस्रमास्वा। चन्द्रमसः सायुज्यं सलोकतामाप्नोति। अहोरात्रान् हु वा अर्धमासान्मासानृतून्थस्वथस्रमास्वा। चन्द्रमसः सायुज्यं सलोकतामाप्नोति। य एतेन हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। चन्द्रमसे स्वाहा॑ प्रतीदृश्यायै स्वाहा॑। अहोरात्रेभ्यः स्वाहा॑ऽर्धमासेभ्यः स्वाहा॑। मासैभ्यः स्वाहृत्युः स्वाहा॑। संवथसुराय स्वाहेति॥५७॥

अहोरात्रे वा अकामयेताम्। अत्यहोरात्रे मुच्येवहि। न नावहोरात्रे औप्नुयातामिति। ते एतमहोरात्राभ्यां चरुं निरवपताम्। द्वयानां ब्रीहीणाम्। शुक्लानां च कृष्णानां च। सवात्योर्दुर्गम्ये। श्वेतायै च कृष्णायै च। ततो वै ते अत्यहोरात्रे अमुच्येते। नैने अहोरात्रे औप्नुताम्। अतिं हु वा अहोरात्रे मुच्यते। नैनमहोरात्रे औप्नुतः। य एतेन हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। अहे स्वाहा॑ रात्रियै स्वाहा॑। अतिमुक्त्यै स्वाहेति॥५८॥

उषा वा अकामयत। प्रियाऽऽदित्यस्य सुभगा॑ स्यामिति। सैतमुषसे चरुं निरवपत्। ततो वै सा प्रियाऽऽदित्यस्य सुभगाऽभवत्। प्रियो हु वै संमानानां सुभगो भवति। य एतेन हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। उषसे स्वाहा॑ व्युष्ट्यै स्वाहा॑। व्यूषुष्यै स्वाहा॑ व्युच्छन्त्यै स्वाहा॑। व्युष्टायै स्वाहेति॥५९॥

अथैतस्मै नक्षत्राय चरुं निर्वपति। यथा॑ त्वं देवानामसि। एवमहं मनुष्याणां भूयासमिति। यथा॑ हु वा एतदेवानाम्। एवं हु वा एष मनुष्याणां भवति। य एतेन हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। नक्षत्रायै स्वाहाँदेष्यते स्वाहा॑। उद्यते स्वाहोदितायै स्वाहा॑। हरसे स्वाहा॑ भरसे स्वाहा॑। भ्राजसे स्वाहा॑ तेजसे स्वाहा॑। तपसे स्वाहा॑ ब्रह्मवर्चसायै स्वाहेति॥६०॥

सूर्यो वा अंकामयत। नक्षत्राणां प्रतिष्ठा स्यामिति। स एतत् सूर्याय नक्षत्रेभ्यश्चरुनि
निरंवपत्। ततो वै स नक्षत्राणां प्रतिष्ठाऽभवत्। प्रतिष्ठा हु वै संमानानां भवति। य एतेन
हविषा यजते। य उ चैनदेवं वेद। सोऽत्र जुहोति। सूर्याय स्वाहा नक्षत्रेभ्यः स्वाहा।
प्रतिष्ठायै स्वाहेति॥६१॥

अथैतमदित्ये चरुं निर्वपति। इयं वा अदितिः। अस्यामेव प्रति तिष्ठति। सोऽत्र
जुहोति। अदित्यै स्वाहाै प्रतिष्ठायै स्वाहेति॥६२॥

अथैतं विष्णवे चरुं निर्वपति। यज्ञो वै विष्णुः। यज्ञ एवान्तः प्रति तिष्ठति। सोऽत्र
जुहोति। विष्णवे स्वाहाै यज्ञाय स्वाहाै। प्रतिष्ठायै स्वाहेति॥६३॥

चन्द्रमः पञ्चदशाहेग्रुते सुप्रदर्शोपा एकांदशाथेतस्मै नक्षत्राय चर्योदशं सूर्यो दशाथेतमदित्ये पश्चायेत विष्णवे पदध्यस (सुविताऽशूनां ब्राह्मणामिद्रो
महाब्राह्मणामिद्रः कृष्णानां ब्राह्मणामहेग्रुते द्वयानां ब्राह्मणाम्)। पितृः पद्मपालः सविता द्वादशकपालमिन्द्राश्ची एकांदशकपालमिद्र एकांदश-
कपालमिद्रो दशकपालं विष्णुस्त्रिकपालमहिर्मिकपालमश्चिनैः द्विकपालं चन्द्रमः पञ्चदशकपालमग्निस्त्वष्टा वसंवोऽष्टाकपालमन्यत्र चरम्। रुद्राऽर्घ्यमा
पूरा पंशुमान्त्याः सोमो रुद्रो वृहस्पतिः पर्यसि वायुः पर्यः सोमो चायुरिन्द्राश्ची मित्र इन्द्र आपो ब्रह्म युमोऽभिजित्यै चक्षा प्रजापतिः प्रजापतिः प्रजापतिः
पोर्णमास्या अंमावास्याया अनगत्यै विष्णु जित्यां अभिनो श्रुत्यै। ब्रह्म तदेत विष्णुः स एतं वायुः स एतदापुस्ताः। पितृरो विष्णु वसंवोऽकामयन्तु
मेति त एतत्रिरवपन। आपोऽकामयन्तु मेति त एतत्रिरवपन। इन्द्राश्ची अधिनावकामयेतां वेति तावतत्रिरवपताम् अहेग्रुते वा अंकामयेतुमिति
ते एतत्रिरवपताम् अन्यत्राकामयतेति स एतत्रिरवपत। इन्द्राश्ची श्रैष्टुमिद्रो इदः। अहि: सूर्योऽदित्ये विष्णवे प्रतिष्ठायै सोमो युमः
संमानानांम्। अग्निनो रीतिपद्यत्वे रीतिरिषः॥७॥

[६]

अग्निनं ऋथ्यास्मु नवोनवोऽग्निर्मित्रश्चन्द्रमः पद॥६॥

अग्निर्नस्तन्नो वायुरिर्मित्रियं ऋक्षा वा इयमयेतत्पौर्णमास्या अजो वा एकंपाद्यूष्मितिः॥६३॥

अग्निनः पातु प्रतिष्ठायै स्वाहेति॥

हरिः ॐ॥

॥इति श्रीकृष्णयजुर्वदीयतैत्तिरीयब्राह्मणे तृतीयाष्टके प्रथमः प्रपाठकः समाप्तः॥